

JEAN-LUC DEHAENE OVER DE POLITIEKE CRISIS EN DE TOEKOMST VAN ONS LAND

‘Compromissen zijn nooit zuiver’

VERVOLG
COVER

sprekend. Maar het zijn nu de snelst groeiende economieën van Europa. Zo'n dynamiek moet er ook in Wallonië komen. Let op, er gebeurt wel wat. Het Marshallplan gaat in de goede richting. Maar ze zullen nog meer zelf moeten doen.'

Zijn we er echt zeker van dat Vlaanderen zelf beter wordt van een nieuwe staatsvorming?

Dehaene: 'Je moet ten eerste tot meer homogene bevoegdheidspakketten komen. Sommige zaken worden waarschijnlijk beter weer naar het federale niveau gebracht. Omgekeerd zijn er bijvoorbeeld in de tewerkstellingspolitiek of het gezondheidsbeleid zaken die je beter bij de gewesten samenbrengt. Ten tweede moeten de deelgebieden echte financiële verantwoordelijkheid krijgen. No power without taxation.'

Wilfried Martens pleit ervoor eindelijk definitief af te spreken wat we nog samen willen doen.

Dehaene: 'Een staatsvorming heeft nu eenmaal een dynamiek. Als je nu beslist vast te leggen wat er allemaal nog federaal moet blijven, moet je wel heel concreet zijn. De Walen zullen ook eisen dat alle afspraken worden vastgeklonken in de grondwet. Dan zit je vast. Zoals het er nu naar uitziet, zal er geen groot pakket bevoegdheden in de sociale zekerheid overgeheveld worden. Maar het staat in de sterren geschreven dat we op een gegeven moment over de sociale zekerheid zullen moeten klappen. Je weet zo dat dat binnen dit en tien jaar opnieuw boven water komt.'

Een definitieve staatsvorming is dus een illusie.

Dehaene: 'Absoluut, dat is een illusie. Ik heb altijd geweigerd over de laatste fase van de staatsvorming te spreken. Je zal mij ook niet horen zeggen dat het verdrag van Lissabon het laatste Europese verdrag is. Instellingen zijn nooit definitief. Ze moeten zich aanpassen aan de evolutie van de maatschappij.'

Jean-Luc Dehaene: 'Ik trek nu geregeld naar China. Iedere keer als ik terugkom, heb ik de indruk in een bejaardentehuis terecht te komen.'

SASKIA VANDERSTICHELE

het verleden. Zitten we nu niet in de problemen omdat de afgelopen decennia van de staatsvorming een warboel is gemaakt?

Dehaene: 'Mag ik weer naar Europa verwijzen? Zodra je daar kiest voor eenheid in verscheidenheid en je dus geen Europese staat wil, zit je onvermijdelijk in complexe procedures. Mensen die zeggen dat ze geen Europese staat willen maar tegelijk eisen dat de Unie transparante structuren heeft, weten niet wat ze willen. Met de Conventie hebben we geprobeerd een leesbaar compromis te produceren. Het resultaat bleek onverkoopt. Nu geraakt men er wel uit met iets dat dezelfde inhoud heeft maar totaal onleesbaar is. Ook in België zit je met verschillende concepten van federalisme. Je moet dus compromissen maken. Die zijn nooit zuiver.'

Tripartites zijn geschikt voor institutionele hervormingen. Maar ze slagen er zelden in een doortastend sociaaleconomisch beleid te voeren. Nu hebben we zelfs geen klassieke tripartite, maar een asymmetrische vijfhoek.

Dehaene: 'Wees blij. Weeral iets om over te schrijven. (lacht) Zodra je politieke partijen kreeg die zich enkel voor een deel van het kiespubliek moesten verantwoorden, stond het in de sterren geschreven dat dat ooit zou gebeuren.'

Vindt u dat goed of slecht?

Dehaene: 'Ik werk niet met goed of slecht. Ik werk met de realiteit. De realiteit is dat in dit land niet enkel de politieke partijen maar ook de media en de publieke opinie gesplitst zijn. De realiteit is dat de zaken niet vergemakkelijkt. Je kan ongestraft aan opbod doen.'

Een van de suggesties om daaraan iets te doen is een federale kieskring.

Dehaene: 'Dat is voor mij geen taboe. Maar als dat een federale kieskring wordt waarvan op voorhand vastligt hoeveel verkozenen elke gemeenschap krijgt, begint men er beter niet aan. Dat dient nergens toe.'

De verdedigers van een staatsvorming zeggen dat die nodig is om later een efficiënt sociaaleconomisch hervormingsbeleid te kunnen voeren. De keerzijde van de medaille is dat dit land geregeld met lange periodes van stagnatie zit, terwijl onze buurlanden voortvoren.

Dehaene: 'Maar als je eenmaal je staatsstructuren hervormd hebt, haal je je achterstand in. Oké, de Europese Commissie steekt nu opnieuw een waarschuwende vinger op over onze begroting. De buitenlandse kranten vragen zich af wat er in België gebeurt. Maar dat is niet de eerste keer. Eind jaren tachtig durfde Wilfried Martens nog

amper naar een Europese top gaan. Even later werden we als een voorbeeld naar voren geschoven voor de manier waarop je moet saneren. Zodra het spel weer draait, worden we opnieuw het grote model voor alle compromismakers.'

Heeft ons land dan geen enkele schade opgelopen?

Dehaene: 'Er wordt daar veel over 'gebroebeld'. Maar ik lees in uw krant dat de kapitaalmarkten zich daar geen zorgen over maken. Er zijn natuurlijk risico's. Het gevaar is dat je net als in de late jaren zeventig vergeet een begrotings- en sociaaleconomisch beleid te voeren.'

Dat gevaar lijkt reëel. We zitten nog altijd maar met een interim-regering die als los zand aan elkaar hangt.

Dehaene: 'Ik ben in 1992 ook begonnen met een noodregering. Niemand ontkent dat die heel wat verzevenlijkt heeft. Deze ploeg kan de meerderheid voor een staatsvorming in eigen rangen vinden. Ik ga ervan uit dat het binnen drie maanden onder leiding van Yves Leterme lukt om de krijtlijnen voor die hervorming uit te werken.'

Waarom bent u er zo zeker van dat Leterme in drie maanden zal klaarspelen wat hem de afgelopen zes maanden niet gelukt is?

Dehaene: 'Ik heb dat niet gezegd, hé. Ik denk dat dit een kans maakt. Maar er is geen enkele garantie dat het lukt. De wil moet er ook zijn om een akkoord af te sluiten. Maar ik denk dat de Franstaligen beseffen dat we naar een gevaarlijke situatie evolueren als ze een gesprek blijven weigeren. Tegelijk groeit het bewustzijn dat ook zij iets te winnen hebben als ze een aantal hefbomen in eigen handen nemen.'

Waar moet de Belgische regering na de staatsvorming vooral werk van maken?

Dehaene: 'België moet op het goede begrotingspad blijven. Ons land moet voorbereid worden op de demografische uitdagingen. Dat ligt moeilijk. De 50-plussers hopen dat het hun tijd wel zal duren. De jongere generatie ligt er nog niet wakker van. Natuurlijk moeten we onze economie verder vernieuwen. Ik trek nu geregeld naar China. Iedere keer als ik terugkom, heb ik de indruk in een bejaardentehuis terecht te komen.'

U trok voortdurend de parallel tussen de Belgische staatsvorming en de opbouw van de Europese Unie. Zijn die processen echt zo gelijklopend?

Dehaene: 'Ze zijn niet alleen gelijklopend, ze zijn ook heel complementair. Wij vergeten te vaak dat staatsstructuren het kind van hun tijd zijn. De nationale staten zijn creaties van de 18de, 19de eeuw. De industrie had nood aan uniforme systemen, zoals vaste werktijden. Nu zitten we in een geglobaliseerde informatiemaatschappij. Aan de ene kant werken we in steeds grotere gehelen. Tegelijk laat de informatietechnologie steeds meer decentralisering toe. Die decentralisering wordt ook op andere domeinen zichtbaar. Energievoorziening en klimaatverandering zijn dé uitdagingen van de komende decennia. We moeten van een geïntegreerde energievoorziening op basis van fossiele brandstof en kernenergie evolueren naar kleinschaliger systemen waarin woningen en bedrijven hun eigen energie produceren en uitwisselen. De staatsstructuren moeten zich daar weer aan aanpassen. De globalisering biedt kansen. Maar je moet wel spelregels behouden. Dat zullen afspraken tussen grote gehelen zijn. Europa telt enkel mee als het als Europa spreekt. Dat zagen we nog

PROFIEL JEAN-LUC DEHAENE

- Geboren op 7 augustus 1940 in Montpellier.
- Gehuwd met Celie Verbeke en vader van vier kinderen.
- Licentiaat in de Rechten en de Economie (Universiteit van Namen en KULeuven).
- Van 1981 tot 1988 minister van Sociale Zaken en Institutionele hervormingen in de roomblaue regeringen-Martens V, VI en VII.
- Leidt na de verkiezingen van 13 december 1987 de aartsmoeilijke onderhandelingen - 'Sire geef me honderd dagen' - die tot de roomblaue regering-Martens VIII leidden. Wordt vicepremier en minister van Verkeerswezen.
- Wordt in 1992 na 'Zwarte Zondag' premier van een roomblaue 'noodregering', die het uiteindelijk twee legislaturen

volhoudt, een staatsvorming realiseert en België de euro binnenleidt.

■ Trekt zich terug uit de nationale politiek na de voor de CVP catastrofaal uitgedraaide dioxineverkiezingen van 13 juni 1999.

■ Wordt in 2000 burgemeester van Vilvoorde (tot juli 2007).

■ Schrijft in 2001 als ondervoorzitter van de Europese Conventie mee aan de ontwerp-tekst van een Europese grondwet en wordt in 2004 met 650.000 voorkeurstemmen verkozen tot Europees Parlementslid.

■ Wordt op 5 juli 2007 door koning Albert tot bemiddelaar benoemd. Hij geeft zijn opdracht na tien dagen terug, waarna Yves Leterme formateur wordt.

maar pas op de milieutop in Bali. Tegelijk zie je in bijna alle lidstaten van de Unie een decentralisering'

Veel burgers voelen zich bedreigd. Het nationalisme herleeft.

Dehaene: 'Daarom voel ik me ook enkel thuis in die regionale beweging mits ze opgenomen wordt in een ruimer Europees kader. Anders krijg je een Vlaams Belang-retoriek, die de mensen wijsmaakt dat Vlaanderen van de rest van de wereld kan worden losgekoppeld. Maar het is begrijpelijk dat veel mensen angst hebben. Zo'n overgangperiode brengt instabiliteit. Met onze welvaartsgraad is een behoudsreflex bijna natuurlijk. Als een bedrijf naar Polen verhuist, komt dat op televisie. Tegelijk tonen alle studies aan dat de uitbreiding voor ons minstens even voordelig is geweest als voor de nieuwe lidstaten. Maar die extra export en jobs blijven onzichtbaar. Europa is het enige structurele antwoord op de globalisering. Elke vakbondsleider zal je zeggen dat de Chinezen ook welvarend mogen worden. Mits ze dezelfde spelregels accepteren. Is het dat niet wat we in Europa verzevenlijkt hebben? Maar anders dan in de periode na de Tweede Wereldoorlog zijn de mensen niet meer mee. Hun angst primeert. Het dramatische gevolg is dat ze Europa niet als een deel van de oplossing maar van het probleem beschouwen.'

Welke rol ziet u zichzelf nog spelen in het Belgische of het Europese kader?

Dehaene: 'Ik had het geluk dat ik na het verlaten van de regering kon meewerken aan een cruciale periode waarin Europa een 'jump' maakte. Er komt nu nog een boeiende periode aan, waarin ervoor gezorgd moet worden dat het verdrag van Lissabon effectief werkt. Als mijn partij vindt dat ik ook na 2009 nog een ronde moet meedraaien in Europa, zal ik dat graag doen. Maar in België heb ik me teruggetrokken achter de schermen. Ik geef mijn advies als men dat vraagt. Maar ik heb geen enkele ambitie meer voor mezelf. Ik heb mijn job gedaan.'

Ivan BROECKMEYER
Wim VAN DE VELDEN

“

De Franstaligen moeten inzien dat het herwinnen van hun eigen dynamiek hun meer oplevert dan het zich nestelen in een Belgische afhankelijkheidssituatie.

Op een zeker moment zijn de over te dragen bevoegdheden wel op. Het is toch begrijpelijk dat veel Franstaligen, maar ook Vlamingen, zich afvragen waar dat zal eindigen.

Dehaene: 'Daar antwoord ik op dat ik dat niet weet. Zoals ik ook niet weet waar Europa zal eindigen. Maar er zijn twee factoren die het heel waarschijnlijk maken dat er altijd een Belgische entiteit zal zijn: Brussel en het lidmaatschap van de Europese Unie. Waarschijnlijk zal een belangrijk deel van de sociale zekerheid ook wel federaal blijven. Je moet voorbij de slogans zien. Wat niet belet dat er zaken moeten veranderen. Zeker in de gezondheidszorg bestaat er een duidelijke correlatie tussen de ziekteverzekering en het gezondheidsbeleid. Je moet die twee beter op elkaar af kunnen stemmen.'

Je hoort vaak dat de Belgische staat met de huidige financieringswet afstevent op een faillissement. De federale staat betaalt een groot deel van de werking van de gewesten en de gemeenschappen, maar houdt zelf niet genoeg over om bijvoorbeeld de pensioenen te betalen.

Dehaene: 'Het Lambermontakkoord is hier over een grens gegaan. De Franstaligen zijn hier ook niet erg consequent. Ze krijgen graag extra geld, maar de bevoegdheden laten ze liever bij de federale overheid. Je moet naar een situatie evolueren waarbij de gewesten meer voor hun eigen inkomsten zorgen. Ook hier trek ik een parallel met Europa. Je kan bepaalde fiscale bevoegdheidspakketten overdragen aan de Unie. Je kan dezelfde weg volgen voor de financiering van gewesten en gemeenschappen.'

Zelfs een beperkte modulering van de vennootschapsbelasting botst al op een Franstalig veto.

Dehaene: 'De Franstaligen moeten die koudwatervrees overwinnen. Ze moeten inzien dat het herwinnen van hun eigen dynamiek hun meer oplevert dan het zich nestelen in een Belgische afhankelijkheidssituatie.'

Wat als het na nog eens drie maanden nog altijd niet lukt om ze dat te laten inzien?

Dehaene: 'Dat is een hypothetische vraag. U moet weten dat ik daar niet op antwoord.' (gniffelt)

Mogelijk wordt u zelf gevraagd een rol te spelen in dat proces. Uw naam circuleert als lid van het comité van twaalf wijzen dat de staatsvorming moet voorbereiden.

Dehaene: 'Niet aan de orde. Dat is een actualiteitsvraag. Dat past niet in een interview over de toekomst.' (gniffelt iets uitbundiger)

Je kan de toekomst enkel begrijpen vanuit

“

Het staat in de sterren geschreven dat we op een gegeven moment over de sociale zekerheid zullen moeten klappen.